

3. Lapin P.V. Oghljad dijajlnosti Cerkov ta religijnykh orghanizacij shhodo protydiji VIL/SNIDu v Ukrajinі // Uchastj Cerkov ta religijnykh orghanizacij u borotjbi z poshyrennjam epidemiji VIL/SNIDu ta roboti z ljudjmy, shho zhyvutj z VIL/SNIDom : mizhkonfesijnyj zbirnyk. Kyjiv, 2008. S. 14–23.
4. «Myr – dar Bozhyj». Zvernennja Mizhkonfesijnoji rady Krymu // CREDO. URL: <http://credo.pro/2014/03/111574>. (data zvernennja: 06.08.2018).
5. Narada predstavnykiv Khrystyjanskykh Cerkov Ukrajinі // Religijno-informacijna sluzhba Ukrajinі. URL: [https://risu.org.ua/ua/index/reference/major\\_religions/~NaradaPKhCU/33310](https://risu.org.ua/ua/index/reference/major_religions/~NaradaPKhCU/33310). (data zvernennja: 18.05.2018).
6. Ob'jednannja zusylj religijnykh orghanizacij zarady dukhovnogho vidrodzhennja Ukrajinі // Ukrinform. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-presshall/2161396-obednanna-zusil-religijnih-organizacij-zaradi-duhovnogo-vidrodzenna-ukraini.html>. (data zvernennja: 12.11.2018).
7. Pry Derzhkomnacreligij utvoreno Radu predstavnykiv Dukhovnykh upravlinj i centriv musulman Ukrajinі // Instytut religijnoji svobody. URL: [http://www.irs.in.ua/index.php?option=com\\_content&view=article&id=216%3A1&catid=34%3Aua&Itemid=61&lang=uk](http://www.irs.in.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=216%3A1&catid=34%3Aua&Itemid=61&lang=uk). (data zvernennja: 9.08.2018).
8. Pro RJePCU // Rada Jevangheljskykh Protestantyskykh Cerkov Ukrajinі. URL: <http://repcu.org/about>. (data zvernennja: 06.08.2018).
9. Pro UMR // Ukrajinjska Mizhcerkovna Rada. URL: <https://umrada.org/aboutus>. (data zvernennja: 06.08.2018).
10. Rozporjadzhennja gholovy Khersonsikoji oblasnoji derzhavnoji administraciji № 339 vid 23 kvitnja 2018 roku «Pro Radu cerkov i religijnykh orghanizacij pry Khersonsikoji oblasnij derzhavnij administraciji» // Khersonsika oblasna derzhavna administracija. URL: <http://khoda.gov.ua/image/catalog/files/339.pdf>. (data zvernennja: 10.08.2018).
11. Spilnu molytvu za vojinv 128-jibryghady provely v obladerzhadministraciji predstavnyky 12-ty konfesij // Zakarpatska oblasna derzhavna administracija. URL: <https://carpathia.gov.ua/novyna/spilnu-molytvu-za-voyinv-128-yi-brygady-provely-v-oblderzhadministraciji-predstavnyky-12-ty>. (data zvernennja: 06.08.2018).
12. Tokman V.V., Zdioruk S.I. Stan, tendenciji ta perspektyvy religijno-cerkovnoji situacij v Ukrajinі za pidsumkamy 2017 roku // Nacionalnyj instytut strategichnykh doslidzhenj. URL: <http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/religiya-66ba8.pdf>. (data zvernennja: 05.03.2018).
13. Uchasnyky VRRO // Vseukrajinska Rada religijnykh ob'jednanj. URL: <http://vrro.org.ua>. (data zvernennja: 05.03.2018).
14. Cerkovno-religijna situacija i derzhavno-konfesijni vidnosyny v Ukrajinі : pidsumky desjatylyttja, tendenciji i problemy (Analityčna dopovidj Centru Razumkova) // Nacionaljna bezpeka i oborona. 2011. № 1–2. S. 2–77.
15. Yakubovich M. Islamskiy prizyv i mezhreligioznyy dialog : opyt ukrainskikh musulman // Islam v SNG. URL: <http://islamsng.com/ukr/dialogue/6510>. (data zvernennja: 06.08.2018).
16. 20 bereznja v Ukrinform vidbuvsja Krughlyj stil, jakyj zaklykaje do mizhreligijnogho dialoghu // Vseukrajinska Rada religijnykh ob'jednanj. URL: <http://vrro.org.ua/round-table-open-doors.html>. (data zvernennja: 31.03.2018).
17. 20 rokiv na shljakhu dialoghu ta porozuminnja // Vseukrajinska Rada Cerkov i religijnykh orghanizacij. Oficijne internet-predstavnytvo. URL: <http://www.vrciro.org.ua/ua/council>. (data zvernennja: 12.11.2018).

Статтю подано до редколегії 18.03.2019 р.

УДК 94(477):323.15

DOI: <https://doi.org/10.31652/2411-2143-2019-28-45-51>

**Юлія Москвічова**

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського  
кандидат мистецтвознавства, старший викладач (Україна)

### **Етнічне відродження національно-культурних громад в період державної незалежності України: мовний аспект**

**Анотація.** В статті висвітлено процес відродження національних меншин періоду незалежності України, розглянуто етнічний склад населення країни. Акцентовано увагу на такому прояві національно-культурного відродження, як створення та діяльність

національно-культурних об'єднань. Розглянуто мовну ситуацію в середовищі національно-культурних громад, зокрема в угорській, польській, німецькій, білоруській. З'ясовано, що завдяки міжкультурній комунікації відбувається обмін інформацією, а також взаємозбагачення та розвитку етнокультур регіону.

**Ключові слова:** національно-культурні товариства, етнічний склад, національні меншини.

За часів незалежності України, в нових політичних та соціально-економічних умовах реалій сучасності значно активізувалось життя національних громад, посилився інтерес людей різних національностей до своєї історії та культури. Протягом століть формувалось поліетнічне українське суспільство, що зумовлювалось географічним положенням нашої держави на перехресті цивілізацій. Етнонаціональна політика країни поставила за мету обернути багатонаціональний склад суспільства з потенційного джерела суперечностей в сильну й міцну опору української державності, запуститивши процес відродження й розвитку всіх етнічних спільнот України.

Проблема відродження етнічних меншин в незалежній Україні привертала увагу багатьох дослідників, про що свідчать дисертаційні дослідження Г. Абрашкевичус [1], В. Васильчук [3], Т. Колосок [8], І. Мащенко [9]; окремі наукові розвідки В. Васильчук [2], О. Калакури [5], Л. Коваленко [6], Л. Ковач [7], А. Ратинської [12], М. Рябчук [13], Л. Шангіної [14] та ін. Українські науковці етнополітологи, такі як В. Євтух [4], М. Шульга [15] та ін. детально висвітлюють природу феномену національної меншини, аналізують взаємовідносини держави та етнічних груп. Але, незважаючи на певні напрацювання науковців у дослідженні національних меншин, ця проблематика ще потребує подальшого вивчення.

Метою дослідження є виявлення специфіки процесу національно-культурного відродження етнічних меншин в умовах розбудови української державності та аналіз мовної ситуації етнічних меншин в Україні.

На думку окремих експертів процеси, що відбуваються з національними меншинами та етнічними громадами у пострадянський період, можна визначати як етнічне відродження [4]. До найважливіших ознак такого відродження дослідники відносять: утворення організацій з переважним членством представників одного етносу; діяльність художньо-мистецьких колективів; видання преси етнічними мовами, поширення інформації в глобальній мережі Інтернет про життя, організації, традиції меншини; відкриття чи відновлення мережі державних шкіл, у яких викладання проводиться мовами національних меншин або викладається мова меншини; теле- і радіомовлення мовами національних меншин; видання літератури мовами національних меншин.

Проте існує інша думка, а саме – деякі вчені не погоджуються з ідеєю етнічного ренесансу, вони вважають, що Україна нині переживає процеси, які відбувались у значній частині Європи ще у XVIII та XIX століттях. Країна тільки перебуває на шляху до формування модерної української нації і саме починає будувати національну державу [13, с. 104]. Тож існують різні точки зору на сучасні етнополітичні процеси, проте зміни у житті національних громад дійсно відбуваються і можуть свідчити про початок етнічного відродження, що відображається, зокрема, у функціонуванні різноманітних етнічних організацій та інституцій, створених протягом останніх десятиліть. Основним етнічним визначником вважається поняття етнічної ідентичності, тобто усвідомлення людиною своєї належності до тієї чи іншої етнічної спільноти, що базується на спільності мови, історичної долі, культури, побуту, способу господарювання тощо. Сучасна етнонаціональна структура українського суспільства характеризується зростанням етнічної самосвідомості представників різних етносів, які населяють Україну, та їхнім прагненням зберегти свою ідентичність.

Як свідчать результати останнього перепису населення, на території України в 2001 році проживало 37,5 млн. українців (77,8% від загальної кількості населення) і 10,9 млн. (22,2%) представників близько 130 національностей. Найчисельнішою серед національних спільнот країни є росіяни – 8,3 млн. осіб, або 17,3% всього населення [11, с. 53].

Шістнадцять етнічних спільнот нараховують від 300 тис. до 30 тис. осіб. Це білоруси – 275,8 тис. (0,6% населення), молдовани – 258,6 тис. (0,5%), кримські татари – 248,2 (0,5%), болгары – 204,6 тис. (0,4%), угорці – 156,6 тис. (0,3%), румуни – 151,0 тис. (0,3%), поляки – 144,1 тис. (0,3%), євреї – 103,6 тис. (0,2%), вірмени – 99,9 тис. (0,2%), греки – 91,5 тис. (0,2%), татари – 73,3 тис. (0,2%), цигани (роми) – 47,6 тис. (0,1%), азербайджанці – 45,2 тис. (0,1%), грузини – 34,2 тис. (0,1%), німці – 33,3 тис. (0,1%), гагаузи – 31,9 тис. (0,1%) [11, с. 53].

Наступні етнічні групи нараховують від 12 тис. до 3 тис. осіб. Це корейці – 12,7 тис., узбеки – 12,4 тис., литовці – 7,2 тис., словаки – 6,4 тис., чехи – 5,8 тис., казахи – 5,5 тис., латиші

– 5,1 тис., осетини – 4,8 тис., таджики – 4,3 тис., башкири – 4,2 тис., туркмени – 3,7 тис., албанці – 3,3 тис., асирійці – 3,1 тис.

Чисельність решти національних спільнот складає від 3 тис. до 1 тис. осіб. Серед таких є естонці, курди, караїми, киргизи [10, с. 15–19].

В незалежній Україні була прийнята низка законів, в яких закріплено основні положення офіційної політики держави стосовно національних меншин. Зокрема, Конституція України (1996), Декларація прав національностей України (1991), серед міжнародних правових документів – Рамкова конвенція Ради Європи «Про захист національних меншин», Європейська хартія регіональних мов або мов меншин (ратифікована у 2003).

З метою захисту прав та інтересів представники національних меншин та етнічних громад об'єднуються в різноманітні національно-культурні товариства через які представники національних меншин залучаються до громадського та культурного життя країни. За своєю формою вони можуть бути досить різноманітними: існувати у вигляді асоціацій, спілок, земляцтв, конгресів, центрів та рад. Спрямованість діяльності таких організацій може бути досить різною, хоча переважаючою є культурницька. У зв'язку з цим вони тісно пов'язані з різними національними культурними та освітніми установами (художніми колективами, навчальними закладами, органами преси тощо). Простежується чітка тенденція до збільшення мережі національно-культурних товариств в Україні. На 1 січня 1999 р. їх було зареєстровано 306, у т. ч. 21 із всеукраїнським статусом, станом на 1 січня 2012 р. – відповідно 1458, із них 44 – всеукраїнські. На всеукраїнському рівні діють такі національно-культурні товариства, як Асоціація болгар України, Всеукраїнська спілка білорусів, Федерація грецьких товариств України, Єврейська рада України, Всеукраїнська національно-культурна молдовська асоціація, Рада німців України, Федерація польських організацій в Україні, Міжрегіональне об'єднання «Румунська спільнота України», Демократична спілка угорців України, Всеукраїнська спілка громадських організацій «Конгрес ромен України», Всеукраїнська громадська організація «Союз гагаузів України» та інші. Загалом на всеукраїнському, регіональному та місцевому рівнях налічується близько 2000 таких організацій.

Національними меншинами в Україні опікується Державний комітет України у справах національностей та релігій. Національні департаменти функціонують у багатьох регіонах у складі місцевих адміністративних органів. Високий рівень самоорганізації національних меншин та співпраці з обласними державними адміністраціями спостерігається у Вінницькій, Закарпатській, Запорізькій, Львівській, Одеській, Миколаївській, Харківській областях та м. Києві. В цих регіонах національно-культурні товариства мають підтримку місцевої влади, окремі приміщення для здійснення статутної діяльності, отримують кошти з місцевих бюджетів.

Взаємодія різних культур у полікультурному середовищі визначається в дослідженні Г. Абрашкевичус як міжкультурна комунікація, умовою якої є «особливості ціннісних світів різних етнічних культур і співвідношення між ціннісними системами в комунікативному просторі» [1, с. 3]. Міжкультурна комунікація постає як обмін між двома (або більше) різними культурами, продуктами їх матеріальної та духовної діяльності. Ігнорування культурних відмінностей, спроби звести їх до спільного знаменника є безуспішними та навіть небезпечними. Тож, пріоритетним стає цінність взаєморозуміння та взаємоповаги представників численних етносів і культур.

Однією з головних ознак кожної національності чи етнічної групи, як відомо, є мова, яка постає осередком ментальності й способом збереження культурно-історичного досвіду. Мова відіграє важливу етнокультурну роль: вона є засобом інтеграції людей до певної етнічної спільноти та виконує ідентифікаційну функцію, тобто сприяє ототожненню індивідом себе з іншими людьми та спільнотами, з цінностями певної етнічної культури. Відомості про рідну мову громадян, які населяють країну, та інші мови, які використовуються ними, слугують важливим матеріалом для вирішення питань подальшого розвитку та удосконалення системи освіти, видавничої справи, діяльності в сфері радіомовлення та телебачення. Реалізація мовної стратегії, відповідно до Національної доктрини розвитку освіти, здійснюється шляхом комплексного й послідовного впровадження просвітницьких, нормативно-правових, науково-методичних, роз'яснювальних заходів [5, с. 8]. В освітній системі передбачена можливість надання початкової та повної середньої освіти мовами національних меншин для дітей з тих сімей, які цього бажають. На сьогодні початкова освіта надається державною, а також болгарською, кримськотатарською, молдовською, польською, російською, румунською, словацькою та угорською мовами. Загалом у державі мовами національних меншин навчається в початкових класах загальноосвітніх навчальних закладів 277706 учнів. В Україні передбачено, що особи, які не володіють певною мовою національної меншини і які проживають у місцевості, де вона використовується, можуть вивчати її за своїм бажанням, зокрема: білоруську – у Львівській та Одеській областях; болгарську – в навчальних закладах Запорізької, Київської, Миколаївської, Кіровоградської, Одеської областей та м. Київ; гагаузську, молдовську – в

навчальних закладах Одеської області; новогрецьку – в навчальних закладах Донецької, Одеської, Херсонської областей та містах Київ і Севастополь; іврит – у навчальних закладах Дніпропетровської, Донецької, Запорізької, Одеської, Харківської, Чернівецької областей та м. Київ; німецьку, російську – в навчальних закладах усіх адміністративно-територіальних одиниць; румунську – в закладах Закарпатської та Чернівецької областей; словацьку, угорську – в навчальних закладах Закарпатської області; польську – в навчальних закладах Вінницької, Волинської, Донецької, Житомирської, Івано-Франківської, Київської, Кіровоградської, Луганської, Львівської, Одеської, Рівненської, Тернопільської, Херсонської, Хмельницької, Чернігівської, Чернівецької областей та м. Київ, а також в культурно-освітніх центрах [6, с. 52–53].

Мовна ситуація в Україні свідчить, що на значній території держави поширені дві мови – українська та російська. Більшість українців та росіян володіють обома мовами. За результатами перепису населення 2001 року, 43,30% українців вільно володіє російською, а 54,83% росіян – українською. За даними соціологічного опитування лише 2% українців не розуміють російської, і 1% росіян – української [15, с. 49]. Якщо аналізувати регіони, то українська домінує в побуті населення Західного регіону, 89% жителів якого користуються виключно або переважно українською, превалює у побуті Центрального (62%) і посідає другорядні позиції в побуті жителів Сходу (16%) та Півдня (21%), де домінує російська (63 і 60% відповідно) [14].

Білоруси складають другу за чисельністю національну меншину (після росіян), однак в Україні вони не становлять окремої етнокультурної групи, а формують «віртуальну єдність»: проживають дисперсно у великих індустріальних містах, належать до русифікованої пострадянської культури і мало контактують із материковими білорусами [10, с. 82–83]. Більшість із них спілкується російською мовою, вони не публікують газет, тому білоруська майже не представлена на лінгвістичній мапі нашої держави. За даними аналітичного огляду тільки 2% білоруської спільноти використовують рідну мову у родинному спілкуванні [10, с. 83]. За даними національного соціологічного опитування, 12,6% білорусів вважає, що рідна мова важлива для освіти, 56,7% висловлює міркування, що не дуже важливо для їхніх дітей та внуків навчатися білоруською, а 30,7% взагалі не має власної думки щодо мовного питання [4, с. 69].

Німецька громада також зазнала потужної русифікації, за даними перепису, майже 65% українських німців вважають російську своєю рідною мовою. Усвідомлення своєї етнічної приналежності та наміри зберегти і відродити мову у громаді українських німців посилюються завдяки релігійним та культурним контактам з Німеччиною. Першою потужною громадською організацією німців України стало об'єднання «Відергебурт», яке виникло восени 1989 р. у результаті відокремлення від всесоюзної організації з такою ж назвою. Перші німецькі товариства утворилися на Київщині, Івано-Франківщині, в Одесі, Криму, Миколаєві, Львові, Херсоні, Сумах, Луганську, Харкові, Чернігові, на Волині. В середині 90-х рр. ХХ ст. сформувались нові регіональні осередки в Рівному, Вінниці, Кіровограді, Лисичанську, Білій Церкві [2, с. 204]. У культурному житті німців на початку 90-х рр. почали відбуватись заходи щодо збереження історико-культурної спадщини. Протягом 1995–1997 рр. була створена комп'ютерна база даних німецьких історико-культурних та історико-релігійних пам'яток. У розпорядження німців передавалися: кірха в м. Києві, інші молитовні та релігійно-освітні заклади. Налагоджувався обмін досвідом у сфері культури між німецькими діаспорами України, Росії, Білорусі, країн Прибалтики. Почали створюватись навчальні заклади національного типу. Важливими осередками ставали створені з ініціативи центрів культури та релігійних громад недільні школи [3, с. 19].

Потужна підтримка рідної мови простежується серед угорців України, 95% яких вважає угорську своєю рідною мовою. 97% угорців компактно проживають на Закарпатті у чотирьох районах цього регіону (Ужгородському, Мукачівському, Берегівському та Виноградівському). Більшість мешкає у виключно угорських поселеннях біля угорсько-українського кордону. Підтримка і функціонування угорської мови забезпечується не тільки її щоденним використанням, а й тим, що угорці мають змогу слухати радіопрограми, дивитися угорськомовне телебачення, одержувати інформацію з місцевої преси рідною мовою. У повсякденному спілкуванні використовується угорська, а українською та російською послуговуються в офіційних установах та на роботі. На Закарпатті функціонують не тільки школи з угорською мовою навчання, а й перший і єдиний в Україні вищий навчальний заклад, створений національною меншиною. Угорці мають значну кількість професійних та громадських організацій. Більшість угорців належать до протестантських, римо-католицьких або греко-католицьких релігійних громад, тож відмінність у релігійних поглядах також зміцнює національну ідентичність та сприяє збереженню рідної мови. Позиції угорської мови посилює і те, що угорська та українська – неспоріднені типологічно відмінні мови і належать до різних мовних родин [10, с. 86].

Угорська громада підтримує міцні контакти з Угорщиною. Угорщина надає значну організаційну та фінансову допомогу місцевим освітнім та культурним організаціям. Значна кількість угорців навчається або працює в Угорщині, що також впливає на національну ідентичність та збереження угорської мови. Для спрощення візової процедури Угорська Республіка відкрила консульські відділи в Ужгороді та Береговому.

Польська громада значно відрізняється від інших національних громад в Україні. Відмінність полягає, насамперед, у мовній особливості, адже за даними перепису населення 71% поляків визнають українську своєю рідною мовою. Це єдина етнічна громада в Україні, яка зміцнює позиції української мови. Поляки відрізняються від православних молдован, румунів та болгар ще й своїми релігійними переконаннями, адже вони ревно підтримують католицьку віру [10, с. 89]. Попри значний рівень мовної асиміляції, поляки мають свої школи, у яких викладання проводиться польською. Однак переважна більшість учнів відвідує україномовні школи і вивчає рідну мову як окрему шкільну дисципліну [5]. Багато поляків продовжують навчання у Польщі. Такі можливості та зв'язки з материковою Польщею поряд із мовою та релігією є тим підґрунтям, що забезпечує полякам збереження національної ідентичності. Не дивно, що за даними соціологічного дослідження 78,1% поляків вважає віру, 73,3% – рідну мову, та 63,3% – етнічне походження основною ознакою у визначенні ідентичної приналежності [4, с. 56].

Отже, українська культура та українська мова є провідними чинниками формування національної свідомості у новій незалежній державі. Процес формування нової української ідентичності активізує процеси, спрямовані на збереження своєї мови, культури, релігії, традицій серед інших національних і етнічних спільнот країни. В Україні проживають різні народи та національності, які формують її мовне та етнічне розмаїття. Українська – єдина державна мова в країні, водночас Конституція та закони України гарантують розвиток та вільне функціонування мов інших етносів. Завдяки міжкультурній комунікації відбувається обмін інформацією, а також взаємозбагачення і розвиток етнокультур країни, що, безумовно, збагачує культуру і формує неповторне духовне обличчя нашої держави. Глобалізаційні процеси вносять певні корективи в трактування поняття нації й національної самобутності дещо послаблюючи національні структури на різних рівнях. Відповіддю на таку ситуацію має бути поєднання модернізації зі збереженням власної культурної спадщини, власного «національного менталітету».

#### **ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:**

1. Абрашкевичус Г.О. Міжкультурні комунікації в поліетнічному соціумі (на прикладі діяльності Кримського республіканського товариства литовської культури ім. М.К. Чюрльоніса): автореф. дис. ... канд. культурології: 26.00.01. Сімферополь, 2009. 23 с.
2. Васильчук В.М. Відродження релігійного життя німецької громади у Україні в 90-х роках ХХ століття // Українсько-німецький проект. Інтернаціональні впливи – національні традиції: Українська та німецька історичні науки у ХХ столітті. Київ: Збірник наукових праць Вип. 1–2. / Редактори: С. Стельмах, Г. Хаусманн. К.: УНІСЕФВ, 2003. С. 200–207.
3. Васильчук В.М. Німці України: суспільний та національний аспекти ХХ – початок ХХІ ст.: автореф. дис. ... доктора історичних наук: 07.00.01. Донецьк, 2006. 31 с.
4. Євтух В. Етнополітика в Україні: правничий та культурологічний аспекти. К.: Фенікс, 1997. 234 с.
5. Калакура О.Я. Польська меншина як чинник україно-польської співпраці на сучасному етапі. URL : [http://irbis-nbuv.gov.ua/.../cgjirbis\\_64.exe?](http://irbis-nbuv.gov.ua/.../cgjirbis_64.exe?) (дата звернення : 17.11.2018).
6. Коваленко Л.В. Вивчення мов національних меншин у школах України на сучасному етапі розвитку гуманітарної освіти. Науковий вісник: Збірник наукових праць за матеріалами наукової конференції «Діалог національних культур Вінниччини» (25–26 квітня 2013 року). Вінниця: ВОІПОПП, 2013. Випуск 2. С. 52–53.
7. Ковач Л. Національно-культурні товариства України: сучасний стан та проблеми розвитку Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф.Кураса НАН України. К., 2008. Вип. 40. С. 97–107.
8. Колосок Т.С. Соціокультурна ідентичність в умовах європейської інтеграції (на прикладі україно-чеських культурних зв'язків): автореф. дис. ... канд. культурології: 26.00.01. К., 2009. 23 с.
9. Мащенко І. Національно-культурне відродження етнічних меншин Центральної України в 90-х роках ХХ ст.: автореф. дис. ...канд. історичних наук: 07.00.01. Донецьк, 2002. 23 с.
10. Мельник С. Черничко С. Етнічне та мовне розмаїття України. Аналітичний огляд ситуації. Ужгород: ПоліПрінт, 2010. 164 с.
11. Пилипенко Т. Реалізація освітніх потреб представників національних меншин в Україні: стан, проблеми, перспективи // Актуальні питання вітчизняної етнополітики: шляхи модернізації

- врахування міжнародного досвіду / під заг. ред. Ю. Тищенко. К.: Український незалежний центр політичних досліджень, 2004. С. 53–91.
12. Ратинська А.П. Роль польських національно-культурних товариств у розбудові сучасних українсько-польських відносин // Україна і Польща: історичне сусідство. Вінниця: Нілан – ЛТД, 2012. С. 625–629.
  13. Рябчук М. Від Малоросії до України. Парадокси запізнілого націєтворення. Київ: Критика, 2000. 304 с.
  14. Шангіна Л. Про країну, державу та громадян у перехідному віці. Дзеркало тижня 31 (610), 19–25 серпня, 2006.
  15. Шульга О. Функціонування української і російської мов в Україні та її регіонах. // Мовна ситуація в Україні: між конфліктом і консенсусом. Київ: Інститут політичних і етнонаціональних досліджень імені І.Ф. Кураса НАН України, 2008. С. 49–52.

**Юлія Москвичёва**

Винницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського,  
кандидат історичних наук, старший викладач (Україна)

**Этническое возрождение национально-культурных обществ в период государственной независимости Украины: языковой аспект**

**Анотація.** В статті освітлено процес відродження національних меншинств періоду незалежності України, розглянуто етнічний склад населення країни. Акцентовано увагу на такому проявленні національно-культурного відродження, як створення і діяльність національно-культурних об'єдинень. Розглядається мовна ситуація в середовищі національно-культурних громад, зокрема в угорських, польських, німецьких, білоруських громадах. Встановлено, що завдяки міжкультурній комунікації відбувається обмін інформацією, а також взаємообогащення і розвиток етнокультури регіону.

**Ключові слова:** національно-культурні громади, етнічний склад, національні меншинства.

**ABSTRACT**

**Yuliia Moskvichova**

Vinnitsa State Pedagogical University named after Mykhailo Kotsiubynsky,  
PhD (Art), Lecturer (Ukraine)

**The ethnic revival of national-cultural communities during the period of state independence of Ukraine: linguistic aspect**

The article examines the process of revival of national minorities during the period of Ukraine's independence and describes the ethnic composition of the country's population. Attention is focused on such manifestation of national-cultural revival as creation and activity of national-cultural unions. The linguistic situation in the national-cultural community environment is considered. It was noticed that information exchange occurs due to intercultural communication as well as mutual enrichment and development of the region ethnocultures.

According to results of the last population census 37,5 million of Ukrainians (77,8%) and 10,9 million of representatives of about 130 other nationalities (22,2%) lived in Ukraine in 2001. Russians are the biggest national community of the country. Their amount is about 8,3 million people or 17,3% of the whole population of Ukraine. There are different nationalities living in Ukraine and shaping its linguistic and cultural diversity. Language is one of the most important features of every nationality or ethnic community, the center of mentality and the way of preserving cultural and historical experience. Ukrainian language is the only state language in the country. The constitution and laws of Ukraine guarantee development and free usage of other ethnic groups' languages. Belarusians, Moldovans, Crimean Tatars, Bulgarians, Hungarians, Romanians, Poles and Jews are the biggest ethnic communities in Ukraine (after Russians). Today education is provided in the state language as well as in Bulgarian, Crimean Tatar, Moldovan, Polish, Russian, Romanian, Slovak and Hungarian.

The dynamics of increasing of national-cultural unions' activity are observed. Today about 2 thousand of them function at the all-Ukrainian, region and local levels.

**Key words:** national-cultural communities, ethnic composition, national minorities.

.....  
**REFERENCES:**

1. Abrashkevichus Gh.O. Mizhkulturni komunikaciji v polietnichnomu sociumi (na prykladi dijalnosti Krymskoghogo respublikanskoghogo tovarystva lytovskoji kultury im. M.K. Chjurljonisa) : avtoref. dys. ... kand. kulturologhii: 26.00.01. Simferopolj, 2009. 23 s.
2. Vasylychuk V.M. Vidrodzhennja religijnogho zhyttja nimeckoji ghromady u Ukraini v 90-kh rokakh XX stolittja // Ukrajinsjko-nimeckyj proekt. Internacionalni vplyvy – nacionalni tradyciji: Ukrajinsjka ta nimeckja istorychni nauky u XX stolitti. Kyjiv: Zbirnyk naukovykh pracj Vyp. 1–2. / Redaktory: S. Stelmakh, Gh. Khausmann. K.: UNISERV, 2003. S. 200–207.
3. Vasylychuk V.M. Nimci Ukrainy: suspilnyj ta nacionalnyj aspekty XX – pochatok XXI st. : avtoref. dys. ... doktora istorychnykh nauk: 07.00.01. Donecjk, 2006. 31 s.
4. Jevtukh V. Etnopolityka v Ukraini: pravnychj ta kuljtorologhichnyj aspekty. K.: Feniks, 1997. 234 s.
5. Kalakura O.Ja. Poljsjka menshyna jak chynnyk ukrajino-poljskoi spivpraci na suchasnomu etapi. URL : [http://irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis\\_64.exe?.\(data zvernennja : 17.11.2018\)](http://irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe?.(data+zvernennja+:+17.11.2018)).
6. Kovalenko L.V. Vychennja mov nacionalnykh menshyn u shkolkah Ukrainy na suchasnomu etapi rozvytku ghumanitarnoji osvity. Naukovyj visnyk: Zbirnyk naukovykh pracj za materialamy naukovoi konferenciji «Dialogh nacionalnykh kuljtur Vinnychchyny» (25-26 kvitnja 2013 roku). Vinnycja: VOIPOP, 2013. Vypusk 2. S. 52–53.
7. L. Kovach Nacionaljno-kulturni tovarystva Ukrainy: suchasnyj stan ta problemy rozvytku Naukovi zapysky Instytutu politychnykh i etnonacionalnykh doslidzhenj im. I.F.Kurasa NAN Ukrainy. K., 2008. Vyp. 40. S. 97–107.
8. Kolosok T.S. Sociokulturna identychnistj v umovakh jevropskoi integraciji (na prykladi ukrajino-chesjkykh kuljtornykh zv'jazkiv): avtoref. dys. ... kand. kulturologhiji: 26.00.01. K., 2009. 23 s.
9. Mashhenko I. Nacionaljno-kulturne vidrodzhennja etnichnykh menshyn Centralnoji Ukrainy v 90-kh rokakh XX st.: avtoref. dys. ...kand. istorychnykh nauk: 07.00.01. Donecjk, 2002. 23 s.
10. Meljnyk S. Chernychko S. Etnichne ta movne rozmajittja Ukrainy. Analitychnyj oghljad sytuaciji. Uzhghorod: PoliPrint, 2010. 164 s.
11. Pylypenko T. Realizacija osvitnikh potreb predstavnykiv nacionalnykh menshyn v Ukraini: stan, problemy, perspektivy // Aktualni pytannja vitchyznanoi etnopolityky: shljakhy modernizaciji vrakhuvannja mizhnarodnogho dosvidu / pid zagh. red. Ju. Tyshhenko. K.: Ukrajinsjkyj nezalezhnyj centr politychnykh doslidzhenj, 2004. S. 53–91.
12. Ratynsjka A.P. Rolj poljsjkykh nacionaljno-kuljtornykh tovarystv u rozbudovi suchasnykh ukrajinsjko-poljsjkykh vidnosyn // Ukraina i Poljsjha: istorychne susidstvo. Vinnycja: Nilan – LTD, 2012. S. 625–629.
13. Rjabchuk M. Vid Malorosiji do Ukrainy. Paradoksy zapiznilogho nacijetvorennja. Kyjiv: Krytyka, 2000. 304 s.
14. Shanghina L. Pro krajinu, derzhavu ta ghromadjan u perekhidnomu vici. Dzerkalo tyzhnja 31 (610), 19–25 serpnja, 2006.
15. Shuljgha O. Funkcionuvannja ukrajinskoi i rosijskoi mov v Ukraini ta jiji regionakh. // Movna sytuacija v Ukraini: mizh konfliktom i konsensusom. Kyjiv: Instytut politychnykh i etnonacionalnykh doslidzhenj imeni I.F. Kurasa NAN Ukrainy, 2008. S. 49–52.